

**การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว
ตามทัศนะของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานคร**
**A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF FAMILY SOLIDARITY IN THE
OPINIONS OF THAI TEENAGERS IN BANGKOK**

.....

วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล*

*Wilailuk Sereetrakul**

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Faculty of Education, Bangkokthonburi University.

**Corresponding author, E-mail.com: wilailuks2555@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบโมเดลความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวที่ศึกษาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ที่นำมาจากแนวคิดของ Bengtson และ Schrader (1982) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,058 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบวัดความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นแรกเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ในขั้นที่สองเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม LISREL ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การทำกิจกรรมร่วมกัน ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน ความสมานฉันท์ และการมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน ทั้ง 4 องค์ประกอบร่วมกันอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นในความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวได้ร้อยละ 54 โดยความสมานฉันท์ เป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด จากผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยค่าสถิติต่างๆ พบว่า โมเดลความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามกรอบแนวคิดการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว วัยรุ่น การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

This study aims to analyze a model of family solidarity in the opinions of Thai teenagers. Model of family solidarity was developed and validated, based on the concept of Bengtson and Schrader (1982). The samples consisted of 1058 Mattayom Suksa 3 (M3) students in schools under the jurisdiction of the Commission for Basic Education in Bangkok area. Data were collected by questionnaires with family solidarity scale. Analyzed data by Exploratory Factor Analysis using statistical package program SPSS to extract the components of family solidarity.

The model was validated by Second Order Confirmatory Factor Analysis using LISREL program. The results indicated that family solidarity in the opinions of Thai teenagers consisted of four components: association, affection, consensus, and concerning. The four components accounted for 54% of explained variation in family solidarity. Consensus component had the strongest loading on family solidarity. The statistical test indicated that family solidarity model were congruent with the empirical data.

Keywords: Family Solidarity, Teenager, Exploratory Factor Analysis, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับประเทศชาติ เป็นสถาบันแรกของมนุษย์ที่มีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพที่ปกติสมบูรณ์ ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข และใช้ศักยภาพทางทำประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติได้นั้นจะต้องเป็นคนที่มาจากรอบครัวที่มีความมั่นคงเข้มแข็ง สมาชิกครอบครัวต้องมีความผูกพันรักใคร่กลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน ครอบครัวที่อบอุ่นเป็นปึกแผ่นเข้มแข็ง เป็นครอบครัวคุณภาพที่พึงประสงค์ของสังคมประเทศชาติ ครอบครัวต้องการการสนับสนุนจากสังคม ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งในครอบครัว โดยการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อให้ครอบครัวเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่บุคคล ทำให้เขาสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติ วัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูในครอบครัวที่อบอุ่นเข้มแข็งจะมีสุขภาพจิตดี ไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม

ครอบครัวเป็นระบบทางสังคม สมาชิกครอบครัวที่มีสถานภาพเป็นพ่อ-แม่-ลูก ต่างต้องร่วมมือร่วมใจปฏิบัติบทบาทของตนเอง เพื่อการธำรงรักษาคุณภาพของระบบไว้ แนวทางในการปฏิบัติบทบาทของแต่ละสถานภาพจะถูกกำหนดขึ้นตามบรรทัดฐานที่ได้รับ

การสั่งสอนขัดเกลามา บทบาทประกอบด้วยกลุ่มของกิจกรรมหลายประเภท เพื่อตอบสนองด้านวัตถุ จิตใจ และสังคม แก่สมาชิกครอบครัว กลุ่มกิจกรรมดังกล่าวถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ยึดเหนี่ยวสมาชิกในครอบครัวให้ประสานร่วมมือกันเพื่อรักษาคุณภาพของครอบครัว การยึดเหนี่ยวร่วมมือร่วมใจกันนี้เองก่อให้เกิด “ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว” แต่จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งของครอบครัว จะทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมให้ครอบครัวไทยมีความเข้มแข็ง เป็นที่พึงของสมาชิกครอบครัวและสังคมได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาสังคมต่างๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่น ทั้งนี้เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาอย่างรวดเร็ว เป็นระยะที่กำลังจะผ่านจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ในบางครั้งวัยรุ่นอาจแสดงกิริยาอารมณ์รุนแรง ดูเหมือนก้าวร้าว ทำให้วัยรุ่นมีปัญหากับพ่อแม่ได้บ่อยๆ [1] วัยรุ่นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างมากมาย ทำให้ต้องเผชิญวิกฤตการณ์ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อมรอบตัวมากกว่าบุคคลในวัยอื่น ซึ่งการส่งเสริม

ให้ครอบครัวของวัยรุ่นมีความเข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นการช่วยกันป้องกันปัญหาสังคม สำหรับแนวคิดเรื่อง “ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว” ที่นำมาศึกษาครั้งนี้ นำมาจากแนวคิดของ Bengtson และ Schrader (1982) [2] ซึ่งเป็นแนวคิด “ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว” ที่สามารถวัดความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวได้อย่างเป็นรูปธรรม อันประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) การทำกิจกรรมร่วมกัน (2) ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน (3) ความสมานฉันท์หรือการมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างสมาชิกครอบครัวและ (4) การมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน สำหรับในบริบทของสังคมไทย ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ในงานวิจัยเหล่านั้นใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น ใช้คำว่า “ความเข้มแข็งของครอบครัว” และศึกษาในประชากรวัยผู้ใหญ่ [3 – 5] ในครั้งนี้เป็นการศึกษาในประชากรวัยรุ่น จึงไม่นำองค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย จะพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

Bengtson and Schrader (1982) ได้อธิบายถึงมิติความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-แม่-ลูก โดยได้สร้างองค์ประกอบ 4 มิติที่อธิบายว่าครอบครัวที่มีความเป็นปึกแผ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. ความเป็นปึกแผ่นเชิงการทำกิจกรรมร่วมกัน (Associational Solidarity)

2. ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน (Affection Solidarity)

3. ความเป็นปึกแผ่นเชิงความคิดเห็นสอดคล้องกัน (Consensus Solidarity)

4. ความเป็นปึกแผ่นเชิงความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน (Concerning Solidarity)

ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวของ Bengtson and Schrader (1982) นี้มากรอบแนวคิดในการวิจัย อย่างไรก็ตามแม้แนวคิดที่นำมาศึกษานี้จะมาจากงานวิจัยของต่างประเทศ แต่ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยการปรับเปลี่ยนถ้อยคำในข้อคำถาม แต่ยังคงรักษาประเด็นที่ต้องการชี้วัดไว้ดังเดิม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว หมายถึง ความเป็นปึกแผ่นในความสัมพันธ์ระหว่างลูกวัยรุ่นกับพ่อแม่ เป็นแรงผลักดันหรือคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดการรวมเป็นหนึ่งเดียวระหว่างสมาชิกครอบครัว เกิดการประสานร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งหรือสถานภาพของตน เพื่อให้ครอบครัวเกิดดุลยภาพ ซึ่งประกอบด้วยความเป็นปึกแผ่น 4 มิติ ตามรายละเอียดดังนี้

ก. ความเป็นปึกแผ่นเชิงการทำกิจกรรมร่วมกัน หมายถึง ในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างพ่อ-แม่-ลูกประกอบด้วย กิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น รับประทานอาหารมื้อเย็นร่วมกัน การทำกิจกรรมภายในบ้าน/นอกบ้านร่วมกัน การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน

ข. ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน หมายถึง ความเห็นพ้องกันในการแสดงความรู้สึกภายในจิตใจของพ่อ-แม่-ลูก ได้แก่ การเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน เข้าใจกัน ไว้วางใจกัน

ค. ความเป็นปึกแผ่นเชิงความสมานฉันท์ หมายถึง การที่พ่อ-แม่-ลูกมีการแสดงออกทางความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ซึ่งหากมีประเด็นความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันเกิดขึ้น จะร่วมกันถกเถียงด้วยวิธีประนีประนอมเพื่อร่วมกันพิจารณาหาทางเลือกที่ทุกคนยอมรับได้ ถึงแม้จะไม่ใช่วิธีทางเลือกที่ตนเองเสนอแนะก็ตาม

ง. ความเป็นปึกแผ่นเชิงความเอื้ออาทร หมายถึง การให้และการรับความช่วยเหลือระหว่างกัน เช่น ความช่วยเหลือในเรื่องงานบ้าน การงานต่างๆ ตามที่ได้รับการร้องขอ การดูแลกันนินยามเจ็บไข้ไม่สบาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็น 3 เขตการศึกษา มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวม 45,169 คน [6] การสุ่มตัวอย่างใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) สุ่มโรงเรียนจากแต่ละเขตการศึกษา เขตละ 2 โรงเรียน รวมโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างนักเรียนจากแต่ละโรงเรียน

คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างในกรณีที่ตัวแปรในการวิเคราะห์เป็นตัวแปรเชิงปริมาณและทราบขนาดของประชากร [7] คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง 1,100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มี 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรและสังคมของนักเรียน ส่วนที่สองเป็นแบบวัดความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของนักเรียน ที่นำมาจากแบบวัดความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวของ Bengtson and Schrader (1982) มีข้อคำถาม 24 ข้อ คำตอบเป็นมาตรวัด 5 ระดับ แบบวัดได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และวัดค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของครอนบาค-อัลฟา (Cronbach alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงขององค์ประกอบความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว

องค์ประกอบ	ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง
การทํากิจกรรรมร่วมกัน	0.80
การมีความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์	0.74
การมีความสมานฉันท์	0.76
การมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน	0.74
ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว	0.87

จากค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดแต่ละองค์ประกอบแสดงว่า มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 แห่ง ในเดือนกรกฎาคม 2552 โดยแจก

แบบสอบถามให้นักเรียนตอบจำนวน 1,100 ชุด เมื่อตรวจสอบแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดแล้ว พบว่ามีแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 1,058 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อบรรยายลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 1,058 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS

จากนั้นแบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกมีจำนวน 500 คน และส่วนที่สองมีจำนวน 558 คน

ขั้นตอนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS โดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในส่วนแรกจำนวน 500 คน เพื่อระบุองค์ประกอบความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว

ขั้นตอนที่ 3 ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม LISREL โดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในส่วนที่สอง จำนวน 558 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่น

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชายเล็กน้อย คือมีนักเรียนหญิงร้อยละ 55.2 และมีนักเรียนชายร้อยละ 44.8 บิดาของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 35.1) รองลงมาจบประถมศึกษา (ร้อยละ 27.5) ส่วนมารดาของนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 33.3 และร้อยละ 33.4 ตามลำดับ)

นักเรียนที่บิดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 18.4 และมารดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 19.3

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในส่วนแรก จำนวน 500 คน เพื่อระบุองค์ประกอบความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ได้ค่า $\chi^2 = 3,255.21$ แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่เป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดแต่ละข้อแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญ และได้ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) = 0.896 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีองค์ประกอบหลักหมุนแกนแบบ Varimax เพื่อระบุองค์ประกอบความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวพบว่าความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวมี 4 องค์ประกอบ จากนั้นตัดตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า 0.5 พบว่ามีตัวชี้วัดที่ถูกตัดออกไป 6 ข้อ เป็นตัวชี้วัดในองค์ประกอบการทำกิจกรรมร่วมกัน 2 ข้อ ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน 2 ข้อ ความสามัคคีกัน 1 ข้อ และการมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน 1 ข้อ คงเหลือตัวชี้วัดรวม 16 ข้อ (ตัวชี้วัดแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ประเด็นชีวิตในแบบวัดความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นไทย

องค์ประกอบ	อักษรย่อ	ประเด็นชีวิต
การทำกิจกรรมร่วมกัน (Association)	A1	การมีโอกาสรับประทานอาหารมื้อเย็นร่วมกัน
	A2	การได้ใช้เวลาทำกิจกรรมในบ้านร่วมกัน เช่น ดูโทรทัศน์ ทำอาหาร ทำความสะอาดบ้าน ปลูกต้นไม้ ทำงานอดิเรก
	A3	การได้ไปพักผ่อนนอกบ้านด้วยกัน เช่น เดินซื้อของ รับประทานอาหารนอกบ้าน ออกกำลังกาย ดูหนัง ไปเที่ยวต่างจังหวัด
ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ ต่อกัน (Affection)	B1	*การที่ต่างคนต่างใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ของตนเองตามลำพัง ไม่ยุ่งเกี่ยวในการทำกิจกรรมใดๆ ร่วมกัน
	B2	*การที่พ่อแม่เอาความดี ความเก่งของลูกคนอื่นมาเปรียบเทียบกับลูกของตัวเอง ทำให้ลูกรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า
	B3	*การที่พ่อแม่แสดงอาการโกรธหรือไม่พอใจ เมื่อลูกแสดงความคิดเห็นโต้แย้งหรือไม่เห็นด้วยกับพ่อแม่
ความสมานฉันท์(Consensus)	C1	การที่พ่อแม่ลูกสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ แม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
	C2	เมื่อมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ลูกสามารถนำปัญหามาเล่าให้พ่อแม่ร่วมรับรู้ได้
	C3	ลูกกับพ่อแม่ร่วมพิจารณาหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับได้
	C4	ลูกกับพ่อแม่จะร่วมกันถกเถียงปัญหาและแก้ปัญหาร่วมกันด้วยความสบายใจ
	C5	เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างลูกกับพ่อแม่ ต่างฝ่ายต่างยินดีที่จะประนีประนอมเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง
ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน (Concern)	D1	ลูกมีความรู้สึกเห็นใจพ่อแม่ว่าต้องทำงานเหน็ดเหนื่อยเพื่อหาเงินมาเลี้ยงดู
	D2	ในเวลาที่พ่อแม่เจ็บป่วย จะมีลูกคอยดูแลปรนนิบัติพ่อแม่
	D3	ลูกช่วยเหลืองานบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่
	D4	ลูกเต็มใจจะไปจัดการทำธุระแทนพ่อแม่เมื่อพ่อแม่ขอร้องให้ช่วย
	D5	ลูกช่วยพ่อแม่ทำงานของพ่อแม่ ที่พ่อแม่ช่วยได้

* เป็นประเด็นคำถามเชิงลบ

นำตัวชีวิตที่เหลือ 16 ข้อ นี้ไปวิเคราะห์องค์ประกอบอีกครั้งหนึ่ง คำสัมภาษณ์สหสัมพันธ์เพียร์สันที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวชีวิต 16 ข้อ แสดงดังตารางที่ 3 และวิเคราะห์ได้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบค่าไอเกน และร้อยละของความแปรปรวน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัววัดในโมเดลความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว

ตัววัด	A1	A2	A3	B1	B2	B3	C1	C2	C3	C4	C5	D1	D2	D3	D4
A2		.522**													
A3		.380**	.490**												
B1		.177**	.336**	.180**											
B2		-.048	-.036	-.085	.147**										
B3		.012	.088*	.059	.205**	.299**									
C1		.290**	.339	.250**	.212**	.005	.093*								
C2		.260**	.357	.235**	.252**	.097*	.131**	.405**							
C3		.200**	.300**	.229**	.098*	.047	.071	.301**	.378**						
C4		.291**	.345**	.245**	.210**	.028	-.026	.386**	.404**	.422**					
C5		.181**	.285**	.258**	.118**	.058	.073	.278**	.350**	.379**	.361**				
D1		.079	.202**	.198**	.086	.088*	.098*	.201**	.235**	.292**	.194**	.222**			
D2		.135**	.213**	.235**	.095*	-.009	.112*	.184**	.314**	.302**	.258**	.297**	.421**		
D3		.202**	.291**	.212**	.158**	-.021	.051	.192**	.253**	.258**	.209**	.283**	.310**	.418**	
D4		.115**	.187**	.167**	.088*	.024	.091*	.115**	.208**	.161**	.161**	.240**	.271**	.443**	.383**
D5		.124**	.294**	.200**	.086	.087*	.098*	.260**	.280**	.289**	.275**	.266**	.323**	.395**	.433**

** p -value < 0.01, * p -value < 0.05

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ ค่าไอเกน และร้อยละของความแปรปรวน

องค์ประกอบ	จำนวน ตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของ ความ แปรปรวน
1. การทำกิจกรรมร่วมกัน (association)	3	0.74 - 0.56	4.52	28.22
2. ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน (affection)	3	0.73 - 0.59	1.16	10.17
3. ความสมานฉันท์ (consensus)	5	0.77 - 0.68	1.41	8.81
4. ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน (concerning)	5	0.76 - 0.50	1.13	7.09
				54.29

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ตัวชี้วัดทั้ง 16 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.5 และองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นในความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวได้ร้อยละ 54.29

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

นำข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างส่วนที่สอง จำนวน 558 คน มาตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า มี $\chi^2 = 65.20$ ที่องศาอิสระ 85 มีค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) = 0.98 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) = 1.00 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) = 0.03 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) = 0.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ [8] และความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นมีด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) การทำกิจกรรมร่วมกัน (2) ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์

(3) ความสมานฉันท์ และ (4) ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน โดยองค์ประกอบทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จัดเรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้ดังนี้คือ “การมีความสมานฉันท์” เป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักสูงสุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 1.00 มี 5 ตัวชี้วัด ส่วนอีก 3 องค์ประกอบคือ การทำกิจกรรมร่วมกัน ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน และความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน มีน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกันคือ 0.61 - 0.63 องค์ประกอบการทำกิจกรรมร่วมกันมี 3 ตัวชี้วัด ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกันมี 3 ตัวชี้วัด และความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันมี 5 ตัวชี้วัด และแต่ละองค์ประกอบแปรผันร่วมกับความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวร้อยละ 47, 40, 95 และ 39 ตามลำดับ สรุปได้ว่าความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นไทย มี 4 องค์ประกอบ 16 ตัวชี้วัด ตามรายละเอียดในตารางที่ 5 และภาพที่ 1

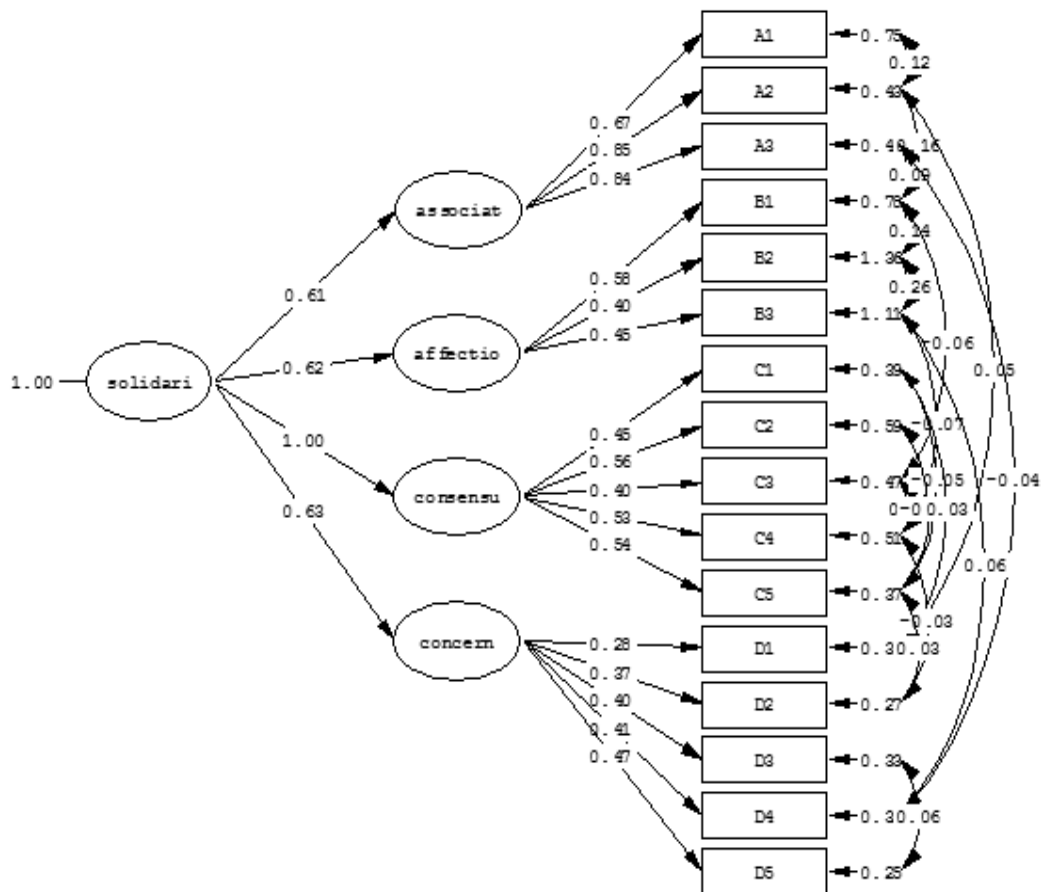
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความเป็นปีักแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นไทย

ตัวชี้วัด	น้ำหนักองค์ประกอบ		Construct Reliability (R ²)
	b (SE)	Std. b	
1. การทำกิจกรรมร่วมกัน (Association)			
A1	0.67*	0.60	0.33
A2	0.85* (0.07)	0.76	0.58
A3	0.84* (0.09)	0.75	0.57
2. ความผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน (Affection)			
B1	0.58*	0.57	0.29
B2	0.40* (0.10)	0.39	0.10
B3	0.45* (0.10)	0.44	0.15
3. ความสมานฉันท์ (Consensus)			
C1	0.45*	0.46	0.36
C2	0.56* (0.04)	0.57	0.35
C3	0.40* (0.03)	0.41	0.26
C4	0.53* (0.04)	0.55	0.37
C5	0.54* (0.04)	0.55	0.44
4. ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน (Concern)			
D1	0.28*	0.28	0.19
D2	0.37* (0.05)	0.37	0.34
D3	0.40* (0.05)	0.40	0.33
D4	0.41* (0.05)	0.41	0.35
D5	0.47* (0.06)	0.47	0.48
ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว (Solidarity)			
1. การทำกิจกรรมร่วมกัน (Association)	0.61* (0.06)	0.69	0.47
2. ความผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน (Affection)	0.62* (0.08)	0.63	0.40
3. ความสมานฉันท์ (Consensus)	1.00* (0.09)	0.98	0.95
4. ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน (Concern)	0.63* (0.08)	0.63	0.39

$$\chi^2 = 60.88, df = 85, p = 0.95$$

$$GFI = 0.99, AGFI = 0.98, CFI = 100, SRMR = 0.03, RMSEA = 0.00$$

* $p < 0.05$

Chi-Square=65.20, df=85, P-value=0.94557, RMSEA=0.000

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวตามทัศนะของวัยรุ่นไทย

สรุปและอภิปรายผล

1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อระบุองค์ประกอบความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวพบว่าตามทัศนะของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว มี 4 องค์ประกอบคือ (1) การทำกิจกรรมร่วมกัน (2) ความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน (3) ความสมานฉันท์ และ (4) การมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Bengtson และ Schrader (1982) องค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบาย

ความแปรผันที่เกิดขึ้นในความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวได้เพียงร้อยละ 54 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาพิจารณาในการศึกษาครั้งนี้ เช่น องค์ประกอบทางเศรษฐกิจของครอบครัว จากผลการศึกษาในบริบทครอบครัวไทยในงานวิจัยอื่นๆ ที่ศึกษาในเรื่องที่ใกล้เคียงกับความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว แต่ใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น ใช้คำว่า “ความเข้มแข็งของครอบครัว” ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ศึกษาในประชากร

วัยผู้ใหญ่ ดังในงานวิจัยของทิพย์วัลย์ สุรินยา [3] ที่ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งของครอบครัวไทย พบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามสภาพทางการเงินของครอบครัวก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญด้วยเช่นกัน ในการศึกษาของบังอร เทพเทียน และคณะ [4] ได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว (ซึ่งผู้วิจัยกำหนดว่าเป็นเรื่องของการพูดคุยปรึกษาหารือกัน มีกิจกรรมร่วมกัน และมีความเอื้ออาทรต่อกัน) เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเข้มแข็งของครอบครัว มากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึง การมีความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย

ดุษฎี โยเหลา และคณะ [5] ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งของครอบครัว หรือครอบครัวสุขภาพดี โดยการสังเคราะห์งานวิจัยจากต่างประเทศ พบว่า ครอบครัวดังกล่าวมีคุณสมบัติร่วมกันคือ (1) มีความรักและมีการยอมรับ (2) มีการสื่อสารทางบวก (3) มีความยืดหยุ่น หมายถึง มีความสุขในการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน (4) มีการกำหนดคุณค่าและมาตรฐานในครอบครัวร่วมกัน และ (5) มีความสามารถในการเผชิญปัญหา ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบก็พบว่า องค์ประกอบความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในการศึกษานี้ สามารถนำมาเทียบเคียงกันได้กับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวตามการศึกษาของดุษฎี โยเหลา และคณะ [5] ดังนี้

องค์ประกอบเรื่องการทำกิจกรรมร่วมกัน เทียบเคียงได้กับองค์ประกอบเรื่องมีความยืดหยุ่น คือมีการทำกิจกรรมร่วมกันโดยทุกคนมีความสุข ไม่เป็นการบังคับฝืนใจ กิจกรรมจะเป็นเรื่องยืดหยุ่นสมาชิกครอบครัวไว้

องค์ประกอบเรื่องความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน เทียบเคียงได้กับองค์ประกอบเรื่องความรักและการยอมรับ คือ สมาชิกครอบครัวยอมรับชื่นชม เห็นคุณค่าของกันและกัน

องค์ประกอบเรื่องความสมานฉันท์ เทียบเคียงได้กับองค์ประกอบเรื่องมีการกำหนดคุณค่าและมาตรฐานในครอบครัวร่วมกัน และองค์ประกอบเรื่องความสามารถในการเผชิญปัญหา กล่าวคือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สมาชิกครอบครัวมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้ เนื่องจาก ต่างฝ่ายต่างมีค่านิยม และมาตรฐานความเชื่อที่สอดคล้องต่อกัน อันเกิดจากการที่ได้มีการประนีประนอมร่วมกัน

องค์ประกอบเรื่องการมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน เทียบเคียงได้กับองค์ประกอบเรื่องการสื่อสารทางบวก กล่าวคือ สมาชิกครอบครัวยอมรับกันและกัน เมื่อมีใครลำบากหรือเห็นดเห็น้อยอีกฝ่ายก็ยินดีให้ความช่วยเหลือ

1) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในประชากรวัยรุ่น จึงตัดประเด็นทางเศรษฐกิจออกไป คงพิจารณาเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ของพ่อแม่ลูก พบว่า ตามทัศนะของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานคร องค์ประกอบเรื่องความสมานฉันท์เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวมากที่สุด มากกว่าองค์ประกอบเรื่องการทำกิจกรรมร่วมกัน กล่าวคือ ในทัศนะของวัยรุ่น แม้พ่อแม่จะไม่มีเวลาได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับตนเอง ก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกมากนัก สิ่งที่วัยรุ่นเห็นว่ามีค่าสำคัญมากก็คือ ความสมานฉันท์ระหว่างพ่อแม่ลูก กล่าวคือ ขอให้พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็น ขอให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หากมีปัญหาที่เป็นประเด็นขัดแย้ง ขอให้พ่อแม่ใช้วิธีการประนีประนอมอย่าใช้วิธีบีบบังคับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบเรื่องความสมานฉันท์เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวมากที่สุด มากกว่าองค์ประกอบเรื่องการทำกิจกรรมร่วมกัน

ดังนั้นจึงเป็นข้อเสนอแนะสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง ในการเลี้ยงดูลูกวัยรุ่นว่า แม่พ่อแม่จะไม่มีเวลา ในการทำกิจกรรมร่วมกับลูกมากนัก เนื่องจาก พ่อแม่ต้องทำงานหนักเพื่อให้มีรายได้เพียงพอ กับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ประกอบกับคนกรุงเทพฯ ใช้เวลาวันละหลายชั่วโมงไปกับการเดินทาง ในสภาพการจราจรที่ติดขัด ขอให้พ่อแม่เลี้ยงดู ลูกโดยยึดหลักความสมานฉันท์ระหว่างพ่อแม่ลูก กล่าวคือ ขอให้พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็น ให้โอกาสลูกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อมี

ปัญหาขัดแย้ง ขอให้พ่อแม่ใช้วิธีการประนีประนอม อย่าใช้วิธีการบีบบังคับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาในประชากรวัยรุ่น ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งโดยบริบทของ ครอบครัวแล้วพ่อแม่ลูกจะมีโอกาสได้ทำกิจกรรม ร่วมกันน้อยกว่าครอบครัวในต่างจังหวัด ดังนั้น จึงน่าที่จะมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในภูมิภาคอื่นๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครด้วย

เอกสารอ้างอิง

- [1] พูนสุข ชั่วทอง. (2548). *ครอบครัวและคุณภาพเด็ก*. ภาควิชาอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [2] Bengtson, V. L.; and Schrader, S. S. (1982). Parent-child Relation. In *handbook of research instruments in social gerontology*. edited by Mangen, D.J.; and Peterson, W.A. Minneapolis: University of Minnesota press.
- [3] ทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2547, มกราคม-ธันวาคม). ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวไทย. *วารสารนโยบายและแผนสาธารณสุข*. 7(1-4): 79-92.
- [4] บังอร เทพเทียน; ปรีดา ตาสี; ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์; และ สุภัทรา อินทร์ไพบูลย์. (2551). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับครอบครัวเข้มแข็ง. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*. 6(2): 25-38.
- [5] ดุษฎี โยเหลา; งามตา วนินทนนท์; ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา; และ ทศนา ทองดี. (2545, กันยายน). ความเข้มแข็งของครอบครัว: ครอบครัวสุขภาพดี. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 8(1): 1-10.
- [6] สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2551). *ข้อมูลสถิติการศึกษา 2550: นักเรียนมัธยมศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2551, จาก <http://203.144.180.217/office/edud/stat/นักเรียนมัธยม.xls>
- [7] Cooper, D. R.; and Scindler, P. S. (2001). *Business Research Methods*. 7th ed. Singapore: McGraw-Hill.
- [8] สุภมาส อังสุโชติ; สมถวิล วิจิตรวรรณ; และ รัชนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2552). *สถิติวิเคราะห์ สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.